

## Kerncijfers en voornaamste resultaten van de Belgische verzekeringsmarkt in 2003

<b>1. Inleiding</b>	02
<b>2. Incasso's</b>	04
<b>3. Technische voorzieningen en beleggingen</b>	06
3.1. Analyse van de technische voorzieningen	
3.2. Analyse van de beleggingen	
3.3. Financiële opbrengsten en rendement van de beleggingen	
<b>4. Commissielonen en kosten</b>	10
4.1. Beheers- en administratiekosten	
4.2. Commissielonen	
4.3. Alle kosten en commissielonen	
<b>5. Rendabiliteit en "Financial Dependency Ratio" (FDR)</b>	12
5.1. Synthese van de resultatenrekeningen	
5.2. Spreiding van de boekhoudkundige resultaten	
5.3. Rendabiliteit van het eigen vermogen	
5.4. Financial Dependency Ratio en aan de technische voorzieningen toegekende opbrengsten	
<b>6. Solvabiliteit</b>	15
6.1. Solvabiliteitsmarge niet-leven	
6.2. Solvabiliteitsmarge leven	
6.3. Weerstandstest	
<b>7. Ontwikkeling van de voornaamste resultaten</b>	17
7.1. Levensverzekering: producten met gewaarborgde rente erg in trek	
7.2. Verzekeringen niet-leven	
<b>8. Analyse van de belangrijkste BOAR-verrichtingen</b>	22

# Speciale editie

## 1. Inleiding

### Herstel niet prijsgeven

Het jaar 2003 zal de geschiedenis van het verzekeringswezen ingaan als een jaar van verbetering van de belangrijkste indicatoren die het mogelijk maken om van een gezonde evolutie te spreken. De negatieve factoren (hoge schadelast, drastisch verminderde financiële capaciteit, achteruitgang van rendement op beleggingen en aanzienlijke minwaarden op effecten) die in de voorgaande jaren zware klappen hadden toegebracht ebben geleidelijk weg. Tegelijkertijd sorteren de maatregelen die sectorbreed zijn genomen het verwachte effect : het herstel van de rendabiliteit, de primaire vereiste om de standvastigheid en de geloofwaardigheid van de verzekeringsbranche tegenover alle «stakeholders» van de sector te handhaven.

Zoals wel eens meer gebeurt, stel je na chaotische tijden vast dat er enkelen op het appel ontbreken: niet alle verzekeraars die bij het begin van het millennium op de markt aanwezig waren, zijn er vandaag nog. En bij een aantal bedrijven blijft het lastig om de rendabiliteit en de algemene soliditeit van het bedrijf weer op te krikken. De balans die de sector als geheel opmaakt, mag niet doen vergeten dat het herstel nog volop aan de gang is, en dat een groep bedrijven niet alleen in het verleden rode cijfers noteerde, maar vandaag nog hard moet werken om kop boven water te houden. In sommige belangrijke takken blijft zelfs het herstel op sectoraal vlak nog broos.

#### | Levensverzekeringen: spaar als je het breed hebt, spaar zeker als je het minder breed hebt

In 2003 mocht de sector in ieder geval noteren dat de vraag gezond is: de omzet haalt in 2003 voor het eerst meer dan 25 miljard euro, omgerekend duizend miljard oude Belgische franken. Een vooruitgang die het vooral van voorzorg moet hebben, niet zozeer van de inflatie of de vraag om verzekering van materiële bezittingen. De vraag naar zekerheid blijft bij de Belgische bevolking en onder de Belgische bedrijven sterk. In onzekere tijden wordt met name voorkeur gegeven aan producten die er niet al te gewaagd uitzien en gaat de Belg zijn spaarinspanning nog opvoeren eerder dan te gaan lenen om barre tijden te doorstaan. De spaarquote blijft in ons land zeer hoog in vergelijking tot de meeste andere landen met vergelijkbare levensstandaard, en de verzekeraars hebben bewezen dat zij

de kunst verstaan om binnen de aloude mogelijkheden van de levensverzekeringen, formules te ontwikkelen die heel eigentijds zijn; zo zijn zij niet langer puur de specialisten van de heel lange termijn, maar verwerven hun producten ook een grotere plaats in het sparen op middellange termijn. Ook hebben de verzekeraars bewezen dat de kosten van deze producten fors teruggedrongen konden worden. Het concurrentievermogen van de jongste generatie levensverzekeringen is daarmee een feit.

Anderzijds leden de tak 23-formules onder het besef dat hun opbrengst niet vooraf gewaarborgd is. Wellicht moet de rust terugkeren voor een publiek dat het herstel van de financiële markten eerst moet zien om er weer zin in te krijgen. Dat laatste lijkt in 2004 wel het geval te zullen zijn, ten koste dan weer van de inleg in spaarmiddelen met een vaste minimumopbrengst.

Tergend traag blijft, ondanks fraaie cijfers, de groei van de groepsverzekeringen. Een groei à 10% per jaar is zeker niet mis, maar verre van toereikend om de zorgen rond de financiering van de oude dag van de babyboomgeneratie te doen verdwijnen. Het is nog wachten voor het reglementaire kader dat onder impuls van Frank Vandenbroucke voor werknemers en zelfstandigen is uitgetekend, echt op kruissnelheid geraakt.

#### | Schadeverzekeringen: prijzen op peil, schade omlaag krijgen

In de schadeverzekering lijken, in de belangrijkste branches, de premies het peil bereikt te hebben dat nodig was om de bedrijven, die voor deze activiteiten gekozen hebben, weer uitzicht op winst te geven. De markt heeft dat nodig, de tussenpersonen en klanten hebben dat nodig, de politieke verantwoordelijken hebben dat nodig. Hier en daar merk je nog een inhaalbeweging op: in de industriële brandverzekering is het gros van de prijsstijgingen reeds binnen, in een aantal aansprakelijkheidsbranches zijn de prijsverhogingen nog aan de gang.

Vraag blijft of de reglementen die voor de aanpassing van de prijs aan gewijzigde technische en financiële omstandigheden gelden enig nut hebben bewezen: geleidelijker prijsstijgingen, al dan niet via

koppelingen aan relevante kostenindices, zijn voor het publiek beter op te volgen dan een plotse prijzenpaniek na jaren van gelukzalige onwetendheid.

Tot tevredenheid stemt het feit dat de schadelast in vrijwel alle branches daalt, vooral door toedoen van een lagere schadefrequentie die veel te danken heeft aan de angst voor flitspalen (auto) en aan milde weersomstandigheden (auto en brand).

Net zoals de verzekeraars (lichte) vooruitgang boeken in het onder controle houden van hun algemene kosten, moeten zij ook blijven ijveren voor structurele maatregelen om de gemiddelde last per schadegeval niet te zien exploderen. Met name in de tak zorg, die een ontegensprekelijk commercieel succes kent, moet er op gelet worden dat de prestaties niet nog meer toenemen: de jongste jaren blijft de verzorgingsfactuur maar groeien, en is winst ver te zoeken. Met andere woorden: wil men de zorgverzekering genereuzer maken, dan zal er een prijs voor betaald moeten worden.

### | Bottomline nog niet stralend

Zoals ieder jaar is het eindresultaat van de sector (727 miljoen euro winst) een som die bestaat uit winsten

bij de enen (1.053 miljoen) en verliezen bij anderen (326 miljoen). Een hele kentering tegenover 2002, toen alle signalen qua rendabiliteit op rood stonden, maar niet meteen een cijfer om over naar huis te schrijven: het blijft de op één na zwakste prestatie van de laatste vijf jaar, met minder dan 7,5% return op eigen middelen, wat aandeelhouders nogal schaars zullen vinden. Zij zullen er - overigens terecht - op wijzen dat de schommelingen van rentevoeten en beurskoersen nog steeds een risico zijn voor de sector en opmerken dat een batig saldo van minder dan één procent van de reserves van de levensverzekeringen "tak 21" (met rentewaarborg) aangeeft dat het cijfer op weinig na nog negatief was gebleven. De rendabiliteit moet dus niet uit het oog verloren worden.

Inmiddels zal het voor klanten, rechthebbenden en tussenpersonen een geruststelling zijn uit de Assuralia-cijfers op te maken dat de solvabiliteit van de sector op een ruim toereikend peil blijft en dat weerstandstests aangeven dat de markt bestand is tegen plotse schokken. De komende jaren zal, vanuit Europeesrechtelijk perspectief, het in stand houden van de solvabiliteit volgens nieuwe en meer kritische inzichten, bepalend zijn voor de branche. De bedrijven zullen opnieuw inspanningen moeten leveren om die hordes te halen; fit en gezond blijven is dus de boodschap.

### Marktaandeelen van de 15 grootste groepen in 2003 (in %)

Plaats (+: winst, -: verlies tegenover 2002)	Groep	Totaal	Niet-leven	Leven
1	Fortis	20,3	14,6	23,0
2 (+1)	Ethias	15,8	11,9	17,7
3 (-1)	AXA	13,7	17,1	12,2
4	KBC	10,3	8,6	11,1
5	ING	8,1	3,8	10,1
6	Dexia	8,0	3,8	9,9
7	Winterthur	3,2	6,8	1,6
8	AGF / Allianz	3,0	4,0	2,5
9 (+2)	Generali	2,0	2,3	1,9
10 (-1)	Mercator / Baloise	1,9	4,2	0,8
11 (-1)	P&V Verzekeringen	1,7	2,7	1,2
12 (+1)	Ergo	1,4	2,9	0,7
13 (-1)	Swiss Life	1,3	0,7	1,6
14	Delta Lloyd	1,0	0,0	1,5
15	Argenta	1,0	0,7	1,2

## 2. Incasso's

België	Incasso's (In miljoenen euro)		Nominale groei	
	2002	2003	2002/2001	2003/2002
Auto	2.697	2.831	+ 4,8%	+ 5,0%
BA-motorrijtuigen	1.777	1.879	+ 3,5%	+ 5,7%
Voertuigcasco	920	952	+ 7,5%	+ 3,6%
Brand	1.672	1.784	+10,4%	+ 6,7%
Woningen	950	986	+ 6,9%	+ 3,8%
Andere eenvoudige risico's	366	389	+ 8,3%	+ 6,3%
Speciale risico's	356	409	+24,5%	+14,9%
Andere BOAR	2.483	2.618	+ 8,6%	+ 5,5%
Ongevallen (behalve AO)	383	391	+ 3,5%	+ 2,2%
Ziekte	662	711	+10,1%	+ 7,4%
Algemene BA	610	637	+ 7,4%	+ 4,4%
Transport	204	216	+27,8%	+ 6,3%
Krediet/Borgtocht	107	123	- 11,8%	+14,8%
Diverse geldelijke verliezen	149	153	+ 27,6%	+ 3,1%
Rechtsbijstand	245	261	+ 5,7%	+ 6,8%
Bijstand	123	126	+ 6,3%	+ 2,2%
<b>Totaal BOAR</b>	<b>6.852</b>	<b>7.233</b>	<b>+ 7,5%</b>	<b>+ 5,6%</b>
Arbeidsongevallen				
Wet van 71	892	909	- 0,3%	+ 1,9%
Wet van 67	105	108	+10,0%	+ 2,7%
Totaal AO	997	1.017	+ 0,9%	+ 2,0%
<b>Totaal niet-leven</b>	<b>7.848</b>	<b>8.251</b>	<b>+ 6,6%</b>	<b>+ 5,1%</b>
Leven individueel				
Gewaarborgde rentevoet (tak 21)	7.437	11.627	+57,1%	+56,4%
Beleggingsfondsen (tak 23)	3.906	2.288	-32,5%	-41,4%
Kapitalisatieverrichting (tak 26)	0	1	-	-
Totaal leven individueel	11.342	13.916	+8,3%	+22,7%
Leven groep				
Gewaarborgde rentevoet (tak 21)	3.200	3.444	+10,0%	+ 7,6%
Beleggingsfondsen (tak 23)	94	164	-10,7%	+73,5%
Totaal leven groep	3.295	3.608	+9,3%	+9,5%
<b>Totaal leven</b>	<b>14.637</b>	<b>17.524</b>	<b>+8,6%</b>	<b>+19,7%</b>
<b>Totaal niet-leven en leven</b>	<b>22.485</b>	<b>25.775</b>	<b>+7,9%</b>	<b>+14,6%</b>

### Europese Unie (\*)

Totaal niet-leven	297.550	319.260	+8,7%	+6,8%
Totaal leven	474.862	474.388	+2,4%	- 0,1%
Totaal niet-leven en leven	771.427	793.649	+4,7%	+2,8%

(\*) 15 lidstaten – 2003: voorlopige cijfers

## Methodologie

De incasso-enquête heeft alleen betrekking op de rechtstreekse verzekeringsverrichtingen in België. De rechtstreekse verzekering in het buitenland en de aangenomen herverzekering zijn dus niet in aanmerking genomen. De enquête is uitgevoerd op basis van een gemeenschappelijke steekproef voor de jaren 2002 en 2003, die voor vrijwel de hele Belgische verzekeringsmarkt representatief is, met inbegrip van de niet bij Assuralia aangesloten ondernemingen en de Belgische bijkantoren van in de Europese Gemeenschap gevestigde bedrijven die niet door de CBFA worden gecontroleerd. De verrichtingen die in ons land via de vrije dienstverrichting worden gesloten vanuit een ander land van de Europese Economische Ruimte, zijn echter niet in de enquête opgenomen.

## Meer dan duizend miljard oude franken

In 2003 bedraagt het totale premie-inkomen betreffende de rechtstreekse verzekeringsverrichtingen in België 25,8 miljard euro tegenover 22,5 miljard een jaar eerder. De nominale groei stijgt zo tot 14,6% tegenover minder dan 8% in 2002. Met een gemiddelde prijsstijging van 1,5% in 2003 bedraagt de reële groei tijdens dat boekjaar 12,9%, tegenover 6,1% in 2002. Die krachtige groei is voornamelijk te danken aan het succes van de levensverzekering, meer bepaald van de individuele verrichtingen met een gewaarborgde rentevoet, waarvan de vooruitgang voor het tweede opeenvolgende jaar boven de 50% ligt.

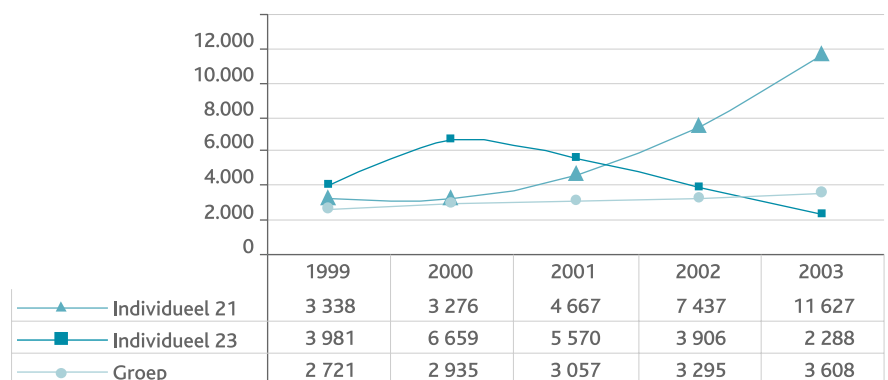
De penetratiegraad van de verzekering in de Belgische economie, d.i. de verhouding tussen het totale premie-inkomen en het BBP, is met een procentpunt gestegen na

twee jaar van stagnatie. Die bedraagt 9,6% in 2003 tegenover 8,5% een jaar eerder. Die ontwikkeling komt bijna volledig voor rekening van de levensverzekering, waarvan de penetratiegraad in 2003 stijgt van 5,5% tot 6,5% dankzij de hoge vlucht van producten van het type "verzekeringsrekening". De stagnatie over een lange periode van de penetratiegraad van de niet-levensverzekering weerspiegelt de scherpe concurrentie die deze verrichtingen kenmerkt. De lichte verbetering die in 2003 waargenomen wordt, is toe te schrijven aan het succes van sommige van die producten, alsook aan een beleid van tariefaanpassingen dat effect begint te sorteren.

De ontwikkeling van het totaalincasso in België staat in contrast met dat in het geheel van de Europese Unie, waar de nominale groei beperkt blijft tot 2,8 %. Die groei is zelfs gelijk aan nul in de levensverzekering, terwijl niet-leven er met 6,8% op vooruitgaat.

De grafiek hieronder illustreert de contrasterende ontwikkeling van de verschillende deelactiviteiten in de levensverzekering. De exponentiële groei van de individuele levensverzekering met een gewaarborgd rendement steekt af tegen de aanhoudende verzwakking van de met beleggingsfondsen verbonden verrichtingen en met de tragere groei van de groepsverzekering, die nog niet helemaal heeft kunnen profiteren van het nieuwe reglementaire kader voor de aanvullende pensioenen zoals dat vastgelegd is door de "wet-Vandenbroucke", die sectorale pensioenplannen invoert en erop gericht is de categorieën van begunstigden en hun aantal uit te breiden.

Incasso's leven (in miljoenen euro)



## 3. Technische voorzieningen en beleggingen

### Methodologie

Voor het onderzoek van de balansen en de resultaten van de ondernemingen volgt Assuralia de verrichtingen die onder het toezicht van de CBFA vallen, dus de ondernemingen naar Belgisch recht en de Belgische bijkantoren van ondernemingen die buiten de EER

gevestigd zijn. De verrichtingen (leven en niet-leven) omvatten de rechtstreekse verzekeringszaken in België en het buitenland, alsook enkele aangenomen herverzekeringsverrichtingen. Aangezien de "professionele" herverzekeraars (die uitsluitend aangenomen herverzekering beoefenen) niet onder het CBFA-toezicht vallen, zijn hun incasso's niet in aanmerking genomen.

### 3.1. Analyse van de technische voorzieningen

#### Ontwikkeling en uitsplitsing van de technische voorzieningen (in miljoenen euro)

Technische voorzieningen	1999	2000	2001	2002	2003
Balans	81.258	88.174	98.334	106.267	119.327
Niet verdiende premies en lopende risico's	2.307	2.336	2.510	2.762	2.874
Levensverzekering					
- niet verbonden met een beleggingsfonds	49.392	51.009	55.724	63.014	73.955
- verbonden met een beleggingsfonds	8.495	13.223	16.573	15.972	17.386
Schadegevallen	19.661	20.173	21.611	22.644	23.037
WD en ristorno's	492	467	453	350	400
Egalisatie en catastrofes	419	477	584	592	675
Andere	492	489	879	933	1.001
Resultatenrekeningen	81.258	88.174	98.334	106.267	119.327
<b>Niet-leven</b>	<b>22.547</b>	<b>23.115</b>	<b>24.778</b>	<b>26.493</b>	<b>26.935</b>
<b>Leven</b>	<b>58.711</b>	<b>65.059</b>	<b>73.556</b>	<b>79.774</b>	<b>92.392</b>

De technische voorzieningen zijn tussen 1999 en 2003 gestegen met 47%, terwijl het eigen vermogen in diezelfde periode met 35% gedaald is, ondanks een stijging van ongeveer 12,3% tussen 2002 en 2003. De stijging is meer uitgesproken voor de voorzieningen in de levensverzekering, die met 57% stijgen, dan voor de voorzieningen niet-leven, die met 19% toenemen. Dat groeiverschil vloeit natuurlijk voort uit de sterke toename van de incasso's leven van de jongste jaren.

Ondanks de instroom van 2,4 miljard euro aan nieuwe premies, stijgen de voorzieningen voor tak 23 tussen eind 2002 en eind 2003 met slechts 1,4 miljard euro.

### 3.2. Analyse van de beleggingen

Het relatieve aandeel van de effecten met een variabele opbrengst in de portefeuille van de verzekeraars in 2003 daalt verder, maar minder uitgesproken dan in 2002. Deze daling kan worden verklaard door het slechte beursklimaat in 2002, alsook door de keuze om in de activaportefeuille de voorkeur te geven aan vastrentende effecten.

Het herstel van de financiële markten in 2003 maakt een einde aan vier jaren van onafgebroken daling van de latente meerwaarden. Deze stijgen van 3,4 miljard euro in 2002 tot 4,4 miljard in 2003. De latente minderwaarden op aandelen dalen door het herstel van de beursmarkten in 2003 en door de vanaf 2002 genoteerde waardeverminderingen, die gezorgd hebben voor een daling van de boekhoudwaarde van de aandelen en dus ook van de latente minderwaarden. De latente meerwaarden op obligaties kalven af doordat effecten die tegen een hogere

dan de huidige rentevoet aangeboden werden, geleidelijk hun vervaldag bereiken, enerzijds, en omwille van de lichte stijging van de interesten, anderzijds.

De volgende tabel geeft, voor de belangrijkste beleggingscategorieën, een gedetailleerd overzicht van de ontwikkeling van de latente meerwaarden tussen 1999 en 2003. Eind 1999 waren de latente meerwaarden voor de hele effectenportefeuille goed voor 9,6 miljard euro. Eind 2003 bedroegen ze nog slechts 4,4 miljard euro, nadat ze in 2002 hun dieptepunt van 3,4 miljard euro bereikt hadden.

**Ontwikkeling en uitsplitsing van de beleggingen buiten tak 23** (In miljoenen euro)

Marktwaarde	1999	2000	2001	2002	2003
Terreinen en gebouwen	3.167	3.014	3.120	3.507	3.555
Participaties	4.913	4.438	4.578	6.808	7.087
Aandelen en andere effecten met variabele opbrengst	20.440	20.403	19.725	13.311	13.115
Obligaties en andere vastrentende effecten	51.049	51.886	55.126	62.536	74.566
Hypothecaire leningen, schuldvorderingen, deposito's en andere beleggingen	8.888	9.353	9.951	10.966	12.319
<b>TOTAAL</b>	<b>88.457</b>	<b>89.094</b>	<b>92.500</b>	<b>97.128</b>	<b>110.642</b>

**Ontwikkeling en uitsplitsing van de latente meerwaarden op beleggingen buiten tak 23** (In miljoenen EUR)

	1999	2000	2001	2002	2003
Terreinen en gebouwen	1.101	1.122	1.103	1.167	1.201
Participaties	718	552	548	513	370
Aandelen en andere effecten met variabele opbrengst	6.555	4.951	1.917	-2.253	-313
Obligaties en andere vastrentende effecten	1.147	895	1.554	3.780	2.927
Hypothecaire leningen, schuldvorderingen, deposito's en andere beleggingen	80	183	278	242	195
<b>TOTAAL</b>	<b>9.601</b>	<b>7.703</b>	<b>5.400</b>	<b>3.449</b>	<b>4.380</b>
Aandeel latente meerwaarden	12,2%	9,5%	6,2%	3,6%	3,9%

De verscheidenheid aan regels voor de dotatie aan de waardeverminderingen weegt op de interpretatie van niet alleen de latente meerwaarden, maar ook, van de weeromstuit, van de boekhoudkundige resultaten, het eigen vermogen en de solvabiliteitsmarges.

Het verdwijnen van de latente minderwaarden uit de boekhouding zou de stock van de netto latente meerwaarden eind 2003 op ongeveer 4,7 miljard euro brengen, waarvan 2,9 uit obligaties.

Die cijfers bevestigen niet alleen de kwetsbaarheid van de sector, maar ook de complexiteit van het actief/passief-beheer van de verzekeringsondernemingen. Hoewel het onontbeerlijk is dat de rentevoeten opnieuw tot een aanvaardbare hoogte stijgen om de langetermijnverbintenissen te kunnen nakomen, zou een te bruuske stijging de solvabiliteit en zelfs de thesaurie van de ondernemingen in gevaar kunnen brengen.

## Ontwikkeling en uitsplitsing van de tak-23-beleggingen (in miljoenen euro)

Marktwaarde	1999	2000	2001	2002	2003
Terreinen en gebouwen	0	0	0	0	0
Participaties	0	0	0	0	0
Aandelen en andere effecten met variabele opbrengst	4.997	10.328	12.803	12.755	13.023
Obligaties en anderen vastrentende effecten	635	1.007	1.520	2.131	2.540
Hypothecaire leningen, schuldvorderingen, deposito's en andere beleggingen	2.862	1.889	2.085	872	1.607
<b>TOTAAL</b>	<b>8.494</b>	<b>13.224</b>	<b>16.408</b>	<b>15.758</b>	<b>17.170</b>

Het volume van de tak-23-beleggingen, nog altijd tegen marktwaarde, kromp in 2002 met ruim 600 miljoen euro, maar klimt in 2003 opnieuw licht boven het peil van 2001.

Die verbetering kan meer bepaald worden verklaard door het herstel van de beursmarkten en door de premieinstroom van 2,4 miljard euro.

## Alle beleggingen, inclusief tak-23 beleggingen

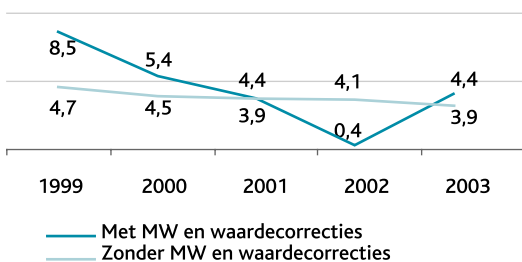
Marktwaarde (in miljoenen euro)	1999	2000	2001	2002	2003
Groeipercentage (in %)	7,7%	5,5%	6,4%	3,7%	13,2%
<b>Alle technische voorzieningen, inclusief tak 23</b>					
Groeipercentage (in %)	18,0%	8,5%	11,5%	8,1%	12,3%
Ratio Huidige beleggingswaarde/ technische voorzieningen (in %)	119,3%	116,0%	110,8%	106,2%	107,1%



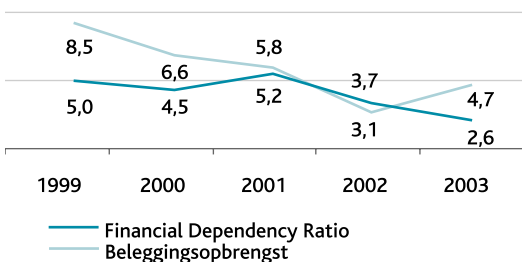
Over het geheel genomen zijn alle beleggingen samen van de verzekeringsondernemingen, tegen marktwaarde, eind 2003 goed voor bijna 128 miljard euro, tegenover 113 een jaar eerder. Van 1999 tot 2002 groeiden de beleggingen, als gevolg van het wegsmelten van de latente meerwaarden, minder sterk dan de technische voorzieningen, waardoor de ratio "huidige beleggingswaarde / technische voorzieningen" aanhoudend verslechterde. In 2003 kon die trend worden gekeerd dankzij de goede beursprestaties en de beperkte stijging van de rentevoeten: de ratio steeg tot 107,1%, tegenover 106,2% een jaar eerder.

### 3.3. Financiële opbrengsten en rendement van de beleggingen

#### Beleggingsopbrengsten met en zonder meerwaarden en waardecorrecties (in %)



#### Rendementen en financiële behoeften (behalve tak 23)



Eind 2003 bedraagt het volume van de beleggingen tegen boekwaarde (die overeenstemt met de marktwaarde voor de tak-23-beleggingen) 123 miljard euro, tegenover 110 miljard een jaar eerder. Met een financiële opbrengst van 5,4 miljard euro, kennen de beleggingen voor dat boekjaar een rendement van 4,4%, tegenover 0,4% in 2002.

De eerste grafiek links toont de ontwikkeling van de rendementen voor alle beleggingen, rekening houdend met alle financiële opbrengsten, maar zonder de gerealiseerde meer- en minderwaarden alsook alle geboekte waardecorrecties (vooral netto afschrijvingen en netto waardeverminderingen).

Hoewel die cijfers een correcte weergave zijn van de algemene financiële prestatie van de ondernemingen, zijn ze geen nauwkeurige weerspiegeling van de blootstelling aan het financiële risico, in de mate dat ze rekening houden met de financiële opbrengsten van tak 23, met inbegrip van de bijhorende waardecorrecties (+1,1 miljard euro in 2003), zonder rekening te houden met de eruit voortvloeiende variaties in de verbintenissen ten aanzien van de verzekerden.

Het financiële risico voor de ondernemingen komt beter tot uiting in de tweede grafiek, die geen rekening houdt met de beleggingen en financiële opbrengsten van tak 23 en die voor 2003, na de daling in 2002, een stijging van de financiële opbrengsten en de aan de technische voorzieningen toegekende rendementen toont. Tegelijkertijd daalde de FDR (\*) verder tot 2,6%. Het verschil tussen de rendementscurves en de minimumrentecurve wordt daarmee op 2% gebracht. De ondernemingen hebben aan de technische voorzieningen dus een rendement toegekend van 4,5%, dat afkomstig is van een beleggingsrendement van 4,7%, terwijl 2,6% volstond om het financieel evenwicht te bereiken.

(\*) zie eveneens punt 5.4.

## 4. Commissielonen en kosten

### 4.1. Beheers- en administratiekosten

De jaarrekening voorziet in een dubbele uitsplitsing van de algemene kosten, die in 2003 3 miljard euro bedragen, tegenover 3,2 miljard in 2002. Het aandeel van de personeelskosten binnen het totaal van de algemene

kosten daalt licht, tot 58%, tegenover ruim 60% een jaar eerder. Die daling valt vooral te verklaren door een vermindering van het aantal voor onbepaalde duur tewerkgestelde werknemers in de sector, meer bepaald van 25.117 eind 2002 tot 23.991 eind 2003, d.i. een daling van 4,5%.

### Uitsplitsing van de beheers- en administratiekosten in 2003

(in miljoenen euro)	Technische rekeningen		Niet-technische rekening	Totaal
	Niet-leven	Leven		
Per bestemming				
Beheerskosten i.v.m. de acquisitie	601	321	-	922
Interne schadebeheerskosten	637	77	-	714
Administratiekosten	955	334	-	1.289
Beleggingsbeheerskosten	31	80	41	152
<b>TOTAAL</b>	<b>2.224</b>	<b>812</b>	<b>41</b>	<b>3.077</b>
Per aard				
Personeel	-	-	-	1.801
Andere bedrijfskosten	-	-	-	1.276
<b>TOTAAL</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>3.077</b>

### 4.2. Commissielonen

De commissielonen aan de tussenpersonen bedragen in 2003 in totaal 2.268 miljoen euro, dit is 7,7% van het

totale premie-inkomen, wat iets minder is dan in 2001 en 2002.

### Premies en commissielonen in 2003 (zonder bijkantoren)

(in miljoenen euro)	Verdiende premies		Commissielonen		Verhouding (in %)	
	2002	2003	2002	2003	2002	2003
BA-motorrijtuigen (*)	1.783	1.854	243	251	13,6	13,5
Allerlei risico's en Transport (*)	4.855	5.953	791	871	16,3	14,6
AO Wet van 71 (*)	892	910	58	58	6,5	6,4
Leven indiv. tak 21 (*)	7.320	11.548	351	428	4,8	3,7
Leven indiv. tak 23 (*)	3.724	2.249	93	67	2,5	3,0
Leven groep						
Takken 21/23 (*)	3.340	3.607	43	46	1,3	1,3
<b>Alle verrichtingen samen (**)</b>	<b>25.517</b>	<b>29.308</b>	<b>2.106</b>	<b>2.268</b>	<b>8,3</b>	<b>7,7</b>

(\*) Directe zaken in België.

(\*\*) Directe zaken in België, plus de verrichtingen in het buitenland en aangenomen herverzekering.

### 4.3. Alle kosten en commissielonen

Al verschillende jaren leidt de forse toename van het premie-inkomen in leven tot een betrekkelijke daling van het totaal van de kosten en commissielonen, uitgedrukt in procent van de premies. Overigens verklaren de kostenbeperkende maatregelen die na een bijzonder moeilijk jaar 2002 genomen werden, ook deels waarom de kostenratio's in 2003 gedaald zijn. De ratio bedraagt aldus 18,1%, tegenover iets minder dan 21% eind 2002.

Dankzij die verschillende kostenbeperkende maatregelen die heel wat ondernemingen in 2003 doorgevoerd hebben, daalde het globale niveau van de kosten en commissielonen tot onder het niveau van 1995, behalve voor "leven groep". Na een aanhoudende stijging tussen 1999 en 2002 is het kostenpeil in de BA-motorrijtuigverzekering tijdens het voorbije jaar met 10 procentpunten gedaald. In "leven individueel" staat de ontwikkeling van het aandeel van de commissielonen en de kosten haaks op die van de incasso's.

#### Ontwikkeling van de kosten en commissielonen voor alle activiteiten samen

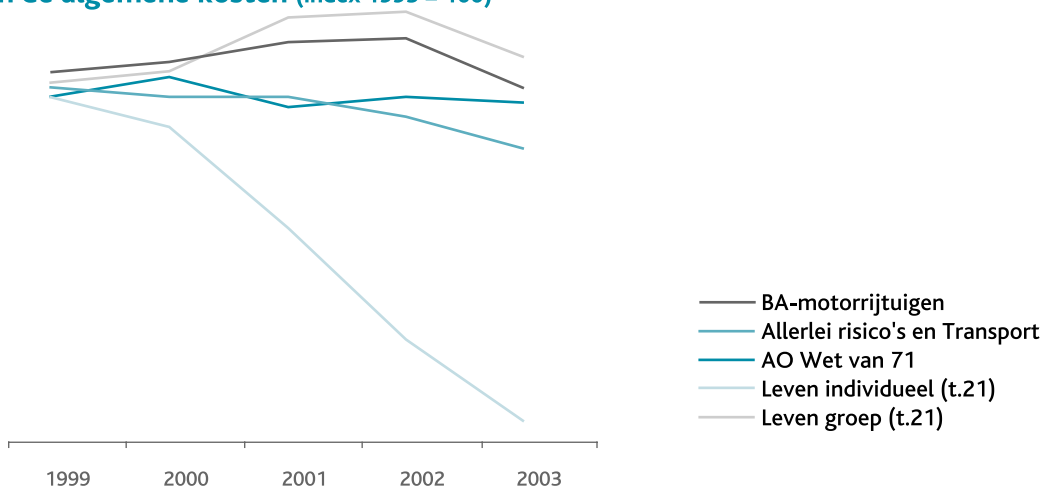
(in % van de verdiende premies)	1999	2000	2001	2002	2003
Commissielonen	9,2	8,2	8,3	8,3	7,7
Personeelskosten	8,8	7,6	7,7	7,3	6,1
Andere bedrijfskosten	5,9	5,2	5,3	5,3	4,3
Commissielonen en alg. kosten	23,9	21,0	21,3	20,9	18,1

#### Leven individueel

(in miljoenen euro)

	Tak 21		Tak 23	
	2002	2003	2002	2003
Premies	7.320	11.547	3.724	2.249
Commissielonen	351 (4,8 %)	428 (3,7%)	93 (2,5 %)	67 (3,0%)
Algemene kosten	527 (7,2 %)	489 (4,2%)	83 (2,2 %)	88 (3,9%)

#### Ontwikkeling van het relatieve gewicht (% van de verdiende premies) van de commissielonen en de algemene kosten (index 1995 = 100)



## 5. Rendabiliteit en "Financial Dependency Ratio" (FDR)

De resultatenrekening bevat drie bestanddelen: de technische rekeningen niet-leven en leven (alle technische en financiële elementen die rechtstreeks aan de verzekeringsactiviteiten gekoppeld zijn) en de niet-technische rekening (incl. de financiële opbrengsten uit het eigen vermogen, de belastingen op het resultaat of uitzonderlijke elementen die niet rechtstreeks aan de verzekeringsverrichtingen toe te schrijven zijn).

### 5.1. Synthese van de resultatenrekeningen

De technisch-financiële rendabiliteitsratio's alsook de ratio's op basis van de niet-technische rekening worden, tenzij anders vermeld, uitgedrukt in procent van de premies. In 2003 waren die goed voor 29,3 miljard euro.

#### 5.1.1. Technische rekening niet-leven

De *technische rekening niet-leven* omvat de rechtstreekse zaken in België (BOAR, alle AO-activiteiten), de rechtstreekse zaken in het buitenland en de aangenomen herverzekering. Dit komt voor 2003 neer op een premie-inkomen van 11,6 miljard euro. Het technisch-financieel saldo, dat in 2002 nog 294 miljoen euro in het rood ging, stijgt in 2003 opnieuw tot 842 miljoen euro, wat overeenstemt met 7,3% van de verdiende premies.

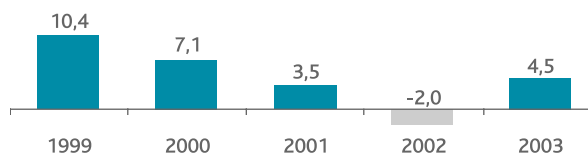
#### 5.1.2. Technische rekening leven

De *technische rekening leven* omvat mutatis mutandis dezelfde gegevens voor de levensverzekeringsverrichtingen, die in 2003 goed zijn voor 17,7 miljard euro aan premies. Het technisch-financieel saldo noteert een winst van 480 miljoen euro, dit is 2,7% van de brutopremies in leven, tegenover een verlies van 1,6% in 2002.

#### 5.1.3. Technisch-financiële saldi

*Netto technisch-financiële saldi: technische saldi die voortvloeien uit de verzekeringsactiviteit (leven en niet-leven), verhoogd met de aan de technische rekeningen toegerekende financiële elementen. Er wordt geen rekening gehouden met de andere financiële inkomsten die niet aan de verzekeringsactiviteit toe te schrijven zijn.*

#### Netto technisch-financiële saldi (in % van de verdiende premies)



Na een rampzalig jaar 2002, waarin het technisch-financieel saldo voor het eerst sinds tien jaar onder het boekhoudkundig evenwicht dook, noteert 2003 een betrekkelijk herstel van de resultaten. De ondernemingen tekenen een netto technisch-financieel saldo op van 1,3 miljard euro (4,5% van de premies). Dankzij het herstel van de beurs, tariefaanpassingen, portefeuillesaneringen en andere kostendrukkende maatregelen hebben de meeste ondernemingen opnieuw een positief technisch-financieel saldo kunnen boeken. De situatie verbetert voor de meeste ondernemingen, hoewel sommige nog altijd verlies boeken, waarvan het totaal oploopt tot meer dan 227 miljoen euro.

#### 5.1.4. Niet-technische rekening

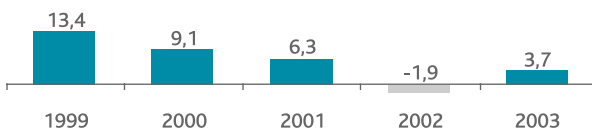
De niet-technische rekening omvat alle andere elementen van de resultatenrekening die niet rechtstreeks toe te rekenen zijn aan de verzekeringsverrichtingen.

Het lopend resultaat voor 2003 stemt overeen met een nettowinst van 1,1 miljard euro of 3,7% van het premie-totaal, tegenover een lopend verlies van 0,5 miljard euro in 2002 (-1,9% van de premies). Die ratio, die tussen 1999 en 2002 voortdurend gedaald is, kent in 2003 een zeker herstel, hoewel niet tot de niveaus van voor 2001.

*Lopend resultaat: netto technisch-financiële saldi, verhoogd met het saldo van de financiële opbrengsten van de niet-technische rekening en het saldo van de andere terugkerende opbrengsten en kosten die niet aan de verzekeringsactiviteit verbonden zijn.*

Het te bestemmen resultaat behelst een winst van 0,7 miljard euro in 2003, (2,5% van alle premies), tegenover een verlies van 0,8 miljard in 2002 (3,2 % van de premies).

**Lopende resultaten**  
(in % van de verdiende premies)



Het verschil tussen het lopende resultaat en het te bestemmen resultaat wordt verklaard door de negatieve beleggingsopbrengsten van 247 miljoen euro, hoofdzakelijk als gevolg van de dotaties aan de waardeverminderingen, door uitzonderlijke kosten voor een nettobedrag van 26 miljoen euro, en ten slotte, door gestorte belastingen voor een bedrag van bijna 331 miljoen euro.

*Te bestemmen resultaat van het boekjaar: lopend resultaat, verhoogd met het saldo van de niet-terugkerende opbrengsten en kosten (uitzonderlijke opbrengsten en kosten, netto belastingen en netto overdrachten van/naar de belastingvrije reserves).*

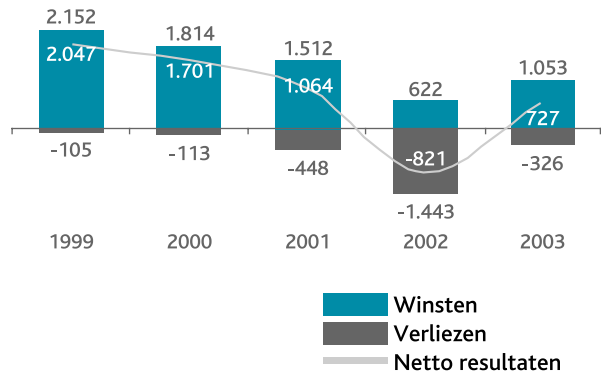
**Te bestemmen resultaat van het boekjaar**  
(in % van de verdiende premies)



**5.2. Spreiding van de boekhoudkundige resultaten**

De netto winst van 0,7 miljard euro in 2003 is het resultaat van een winst van 1 miljard euro bij 83 ondernemingen samen en een verlies van 0,3 miljard euro bij een twintigtal andere ondernemingen samen.

**Ontwikkeling van de boekhoudkundige resultaten**  
(in miljoenen euro)

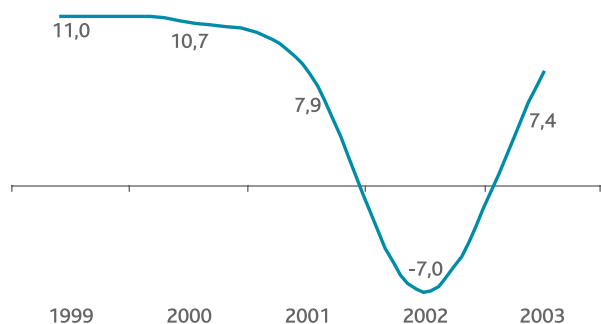


**5.3. Rendabiliteit van het eigen vermogen**

*Boekhoudkundig eigen vermogen: eigen kapitaal, verminderd met de immateriële vaste activa en het niet-gestorte deel van het kapitaal.*

*Eigen vermogen tegen marktwaarde: boekhoudkundig eigen vermogen, vermeerderd met de latente meerwaarden na aftrek van de uitgestelde belasting (40% van de latente meerwaarden, behalve voor de effecten met variabele opbrengst waarvan de meerwaarden vrijgesteld zijn). De latente meerwaarden (uitsplitsing en evolutie) worden in detail besproken in punt 7 (Beleggingen en financiële opbrengsten) van dit document.*

**Rendabiliteit van het eigen vermogen**  
(marktwaarde, in %)



## Ontwikkeling van het eigen vermogen (in miljoenen euro)

Einde boekjaar (alle ondernemingen)	1999	2000	2001	2002	2003
Boekwaarde	7.847	8.336	7.964	7.399	8.274
Marktwaarde	16.693	15.158	12.190	8.772	10.925

In 2003 komt er een einde aan de sinds 1998 onafgebroken daling van het eigen vermogen tegen marktwaarde. Dit laatste stijgt van 8,7 miljard euro in 2002 tot 10,9 miljard in 2003. Als belangrijkste verklaring voor die ontwikkeling geldt het feit dat de latente meerwaarden in 2003 met bijna 1 miljard euro gestegen zijn. Het boekhoudkundig eigen vermogen gaat er, na enkele jaren van slabakken, ook opnieuw licht op vooruit.

De Return on equity (RoE) of de verhouding tussen het te bestemmen resultaat en de gemiddelde waarden van het eigen vermogen tegen marktwaarde, stijgt opnieuw van -7% in 2002 tot 7,2% in 2003.

### 5.4. Financial Dependency Ratio en aan de technische voorzieningen toegekende opbrengsten

**FDR (Financial Dependency Ratio):** verhouding, voor een verzekeringsproduct of een groep verzekeringsproducten, tussen het technische resultaat vóór beleggingsopbrengsten en de ermee verbonden gemiddelde technische voorzieningen. Deze ratio bepaalt het minimumrendement dat de technische voorzieningen moeten halen om het financiële evenwicht te bereiken.

De FDR biedt het voordeel dat ze zonder onderscheid kan worden toegepast op de verzekeringsproducten niet-leven en leven, en een relevante vergelijking mogelijk maakt tussen de resultaten die berekend zijn voor producten met snelle schaderegeling (short tail) en die voor producten met trage schaderegeling (long tail).

De FDR kan aldus worden vergeleken met het aan de technische voorzieningen toegekende rendement. Wanneer het toegekend rendement hoger is dan de overeenkomstige FDR, ontstaat een positief technisch-

financieel saldo, terwijl een FDR die hoger is dan het toegerekende rendement een tekort voortbrengt.

In tak 23, waar de technische last met de waarde van de beleggingsfondsen evolueert, is de FDR een eerste benadering van de gemiddelde prestatie van de belegde fondsen.

#### 5.4.1. Ontwikkeling van de FDR

In de verzekering niet-leven daalt de FDR tussen 2002 en 2003 voor bijna alle producten. Die goede prestatie kan meer bepaald worden verklaard door de sterke daling van de schadelast en van de andere technische kosten, wat verschillende takken een positief technisch saldo en dus een negatieve FDR oplevert.

Voor alle levensverzekeringsverrichtingen samen daalt de FDR onafgebroken tussen 1999 en 2002, waarna er in 2003, anders dan voor niet-leven, een stijging volgt. Die ontwikkeling weerspiegelt die van de waardecorrecties in tak 23 en het herstel van de financiële markten. Om die ratio correct te interpreteren, moeten de producten met gewaarborgde rentevoet en die in rekeneenheden eerst opgesplitst worden.

Nemen we de zorgwekkende situatie in acht waarbij het technisch-financieel evenwicht alleen kan worden bereikt wanneer de dekkingswaarden een rendement van 4% of meer vertonen, dan vereisen alleen de takken Ziekte, Algemene BA en Rechtsbijstand aandacht voor de niet-levensverzekeringsverrichtingen. In leven wordt het technisch-financieel evenwicht alleen bereikt wanneer tak 21 individueel en tak 21 groep een minimumrendement noteren van respectievelijk 4,3% en 4,8%. De situatie blijkt trouwens systematisch zorgwekkender te zijn voor "leven groep" dan voor "leven individueel".

## 6. Solvabiliteit

### | Solvabiliteitsmarges

**a) Samengestelde marge:** vermogen van de verzekeringsonderneming, vrij van elke voorzienbare verplichting.

- ▶ De samenstelling van die marge stoelt op een lijst van in aanmerking te nemen elementen, die reglementair vastgesteld is.
- ▶ Er wordt een onderscheid gemaakt tussen het expliciete deel van de marge (eigen vermogen, achtergestelde leningen, niet-technische reserves, suppletiebijdragen voor onderlinge maatschappijen, ...) en het impliciete deel (geraamde toekomstige winst in leven, niet-afgeloste acquisitiekosten in de voorzieningen leven, latente meerwaarden, ...).
- ▶ De elementen uit het expliciete gedeelte worden automatisch in aanmerking genomen, die van het impliciete gedeelte op verzoek van de onderneming en met goedkeuring van de CBFA.
- ▶ Een gedeelte van de samengestelde marge dient voor de dekking van de activiteiten niet-leven en een ander gedeelte voor de dekking van de activiteiten leven.

**b) Vereiste marges:** bedragen van de samengestelde marge waarover de verzekeringsonderneming met betrekking tot haar activiteiten moet beschikken voor elk van de groepen niet-leven en leven.

- ▶ Die bedragen zijn berekend op basis van :
  - de premies en de schadegevallen in de niet-levensverzekering;
  - de voorzieningen voor definitieve renten in de arbeidsongevallen;
  - de technische voorzieningen en het risicokapitaal in de levensverzekering;
  - het risico dat de onderneming loopt wegens het aanwenden van afgeleide producten.

**c) Dekkingsratio:** verhouding tussen de samengestelde marge en de vereiste marge.

**d) CBFA-correctie:** verrichting waarbij de toegelaten latente meerwaarden uit de beschikbare marge gehaald worden en vervangen worden door het verschil tussen de huidige waarde van de beleggingen en hun boekwaarde (netto latente meerwaarden of netto latente minderwaarden).

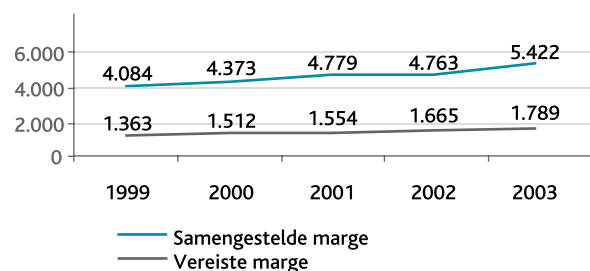
- ▶ Deze verrichting heeft tot doel de solvabiliteitsmarge die de verzekeringsondernemingen samenstellen, op een eenvormige wijze te beoordelen, los van de vaststelling door de onderneming van een eventuele "duurzame" minderwaarde op beleggingen, met het boeken van een waardevermindering als gevolg.

**e) Weerstandstests:** verrichting waarbij de gecorrigeerde solvabiliteitsmarge vermindert wordt met een bepaald percentage van de huidige waarde van een beleggingscategorie en vervolgens vergeleken wordt met de vereiste marge.

- ▶ Deze verrichting heeft tot doel na te gaan of de marge van de onderneming volstaat voor het opvangen van waardeverminderingen van activa, vastgelegd op 25% voor aandelen, 15% voor onroerende goederen, 5% voor obligaties, en ten slotte van een cumulatieve waardevermindering van 5% voor gewaarborgde schuldvorderingen op herverzekeraars, 5% voor nog uit te geven premies, 25% voor terug te vorderen technische kosten en 50% voor andere vorderingen.

### 6.1. Solvabiliteitsmarges niet-leven

#### Solvabiliteitsmarges niet-leven (in miljoenen euro)



De vereiste marge voor de verrichtingen "niet-leven" stijgt tussen 1999 en 2003, gemiddeld zo'n 100 miljoen euro per jaar, goed voor een globale stijging met 31% ten opzichte van 1999.

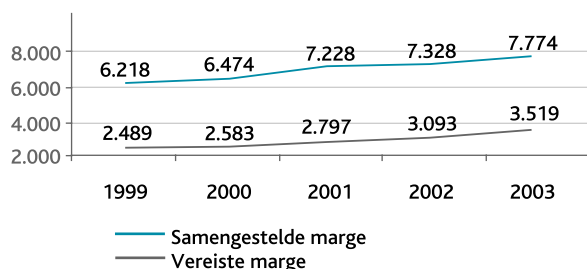
Het volume aan beschikbare marge stijgt met 14% in 2003, na een daling met 0,5% in 2002. De stijging over de vijf laatste jaren bedraagt 33%.



De beperkte stijging van de vereiste marge en de beduidend forsere toename van de samengestelde marge zorgen voor een aanzienlijk betere dekkingsratio (van 285% in 2002 tot 303% in 2003). Hij ligt evenwel nog ver onder het niveau van 1998, toen hij 394% bedroeg.

## 6.2. Solvabiliteitsmarges leven

### Solvabiliteitsmarges leven (in miljoenen euro)



Zowel de vereiste marge voor de verrichtingen "leven" als de daarvoor samengestelde marge stijgen tijdens de waarnemingsperiode. De dekkingsratio daalt echter sterk, van 249% in 1999 tot 221% eind 2003. Het expliciete deel van de samengestelde marge blijft echter dalen tussen 1999 en 2002, een periode waarin het 10 procentpunten prijsgeeft, maar gaat in 2003 voor het eerst in stijgende lijn.

Het grotere aandeel van het impliciete deel in leven ten opzichte van niet-leven is te verklaren door het feit dat de ondernemingen latente meerwaarden kunnen opnemen in de marge, wat vooral het geval is voor leven, gezien het belang van de beleggingen in dekkingswaarden, maar ook doordat ze er nog een percentage van de geraamde toekomstige winsten in kunnen opnemen, wat alleen voor deze activiteitengroep mogelijk is en wat in 2003 een bedrag vertegenwoordigt van 1.371 miljoen euro.

De reglementaire bepalingen inzake solvabiliteit, die voortvloeien uit de oefening "Solvabiliteit I" en vanaf 2005 van kracht zijn, zullen geleidelijk het verbod invoeren om de toekomstige winst in de beschikbare marge op te nemen. Als gevolg daarvan zal de solvabiliteitsratio van de ondernemingen erop achteruitgaan, wanneer alle andere elementen onveranderd blijven.

## 6.3. Weerstandstest

Door de marktwaarde van de aandelen fictief met 25% te verminderen, verslechtert de solvabiliteitsratio "gecorrigeerde beschikbare marge / vereiste marge" met 96 procentpunten, van 292% tot 196%.

Een waardevermindering met 15% van de beleggingen in onroerende goederen, hypothecaire leningen en leasingrechten zou dan weer een veel minder uitgesproken gemiddelde verslechtering van de solvabiliteitsratio's meebrengen, aangezien ze beperkt zou blijven tot 25 procentpunten.

Met een vermindering met 5% van de marktwaarde van de obligaties en deposito's bij kredietinstellingen zou de gecorrigeerde solvabiliteitsratio bijna 80 procentpunten lager liggen en uitkomen op ongeveer 214% van de marge die de huidige reglementering vereist. Het overgrote aandeel van de obligaties verklaart de omvang van deze daling, die aantoonde hoe kwetsbaar de sector is voor rentevoetschommelingen en de complexiteit van het actief/passiefbeheer van de verzekeraars.

In het laatste scenario neemt de CBFA een gecumuleerde waardevermindering in acht van 5% voor gewaarborgde schuldvorderingen op herverzekeraars, 5% voor de nog uit te geven premies, 25% voor de terug te vorderen technische kosten en 50% voor de andere vorderingen. Dat scenario leidt tot een gecorrigeerde solvabiliteitsratio die daalt van 292% tot 239%.

De weerstandstests tonen aan dat de solvabiliteit van de sector goed weerstand biedt aan de waardeverminderingen. Ingeval de twee zwaarste scenario's zich voordoen (een daling met 25% van de marktwaarde van de aandelen en met 5% van de obligaties), zou de dekkingsratio met 173 procentpunten krimpen, maar nog steeds boven 100% uitkomen. Die "marktgebonden" cijfers weerspiegelen echter niet de diversiteit van de solvabiliteitsituaties die de ondernemingen na afloop van die tests kunnen tegenkomen.



## 7. Ontwikkeling van de voornaamste resultaten

### 7.1. Levensverzekering: producten met gewaarborgde rente erg in trek

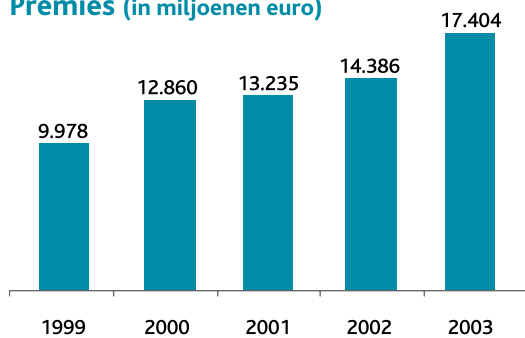
Het premie-inkomen is tussen 1999 en 2003 met bijna 75% toegenomen, wat meer is dan de technische voorzieningen, waarvan het volume over dezelfde periode met 59% is gegroeid. De forse groei van het premie-inkomen voor de producten "universal life" verklaart de daling van de kosten- en commissieloonpercentages van deze tak.

De financiële opbrengsten stijgen opnieuw, tot 5,3% van de technische voorzieningen, tegenover een nettolast van -

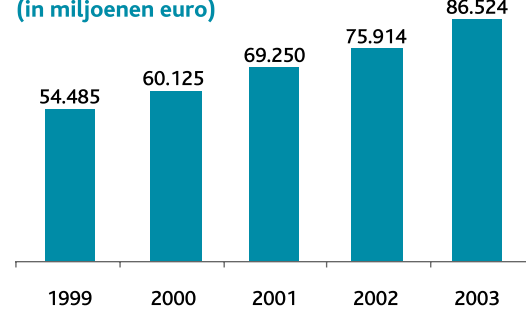
0,4% in 2002, die te verklaren viel door de omvangrijke waardecorrecties in tak 23.

De stijging van de financiële rendementen verklaart grotendeels het herstel van het bruto technisch-financieel saldo, dat 2,5% van het premie-inkomen bedraagt, tegenover -1,9% in 2002. Het netto technisch-financieel saldo ligt in 2003 iets boven het bruto saldo, namelijk 2,5% van de premies, wat verklaard wordt door een positief herverzekeringssaldo ten gunste van de cedenten, alsook door een lichte daling (0,1%) van het fonds voor toekomstige dotaties.

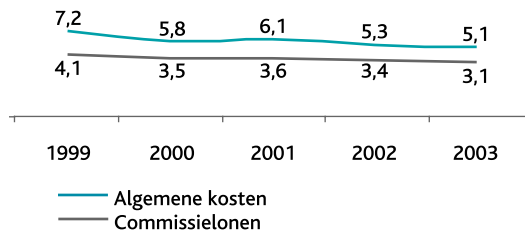
#### Leven (alle verrichtingen) Premies (in miljoenen euro)



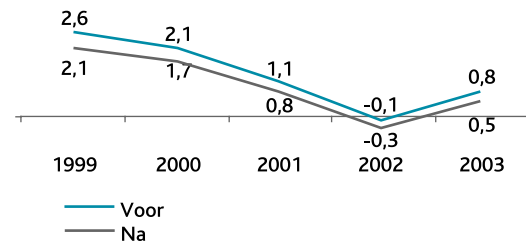
#### Leven (alle verrichtingen) Gemiddelde technische voorzieningen (in miljoenen euro)



#### Commissielonen en algemene kosten (in % van de verdiende premies)



#### Netto technisch-financiële saldi voor en na WD (in % van de voorzieningen leven)



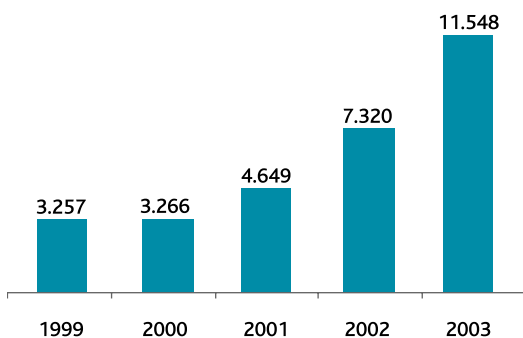
## 7.1.1. Leven Individueel met gewaarborgde rentevoet (tak 21)

De sterke groei van het premie-inkomen, 58% ten opzichte van 2002, verklaart de aanzienlijke vermindering van de kosten- en commissieloonpercentages. De financiële opbrengsten, die tussen 1999 en 2002 alleen maar daalden, bereiken in 2003 een peil dat tussen dat van 2001 en 2002 ligt, nl. 4,8% van de technische voorzieningen. Het aan de technische voorzieningen toegekende rendement klimt zo opnieuw boven de technische gewaarborgde rentevoeten. Het samengevoegde effect van de daling van het kosten- en commissieloonpercentage en de stijging van de financiële opbrengsten verklaart de verbetering met

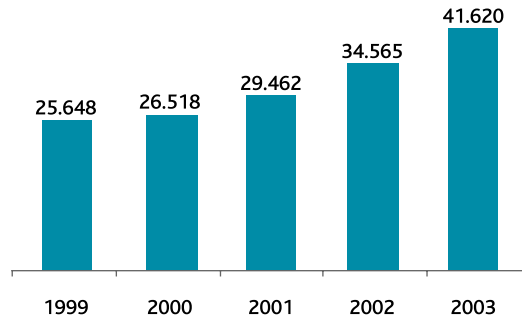
meer dan 5 procentpunten van het bruto technisch financieel saldo, dat uitkomt op 2% van de verdiende premies. Uitgedrukt in procent van de voorzieningen bedraagt het technisch-financieel saldo 0,8% voor winstdeelnemers (WD) en 0,5% na WD. De winstdeelnemingsgraad stijgt zo van 0,2% in 2002 tot 0,3% in 2003.

Die lichte stijging, voor het eerst sinds vele jaren, kan worden verklaard door een gunstige financiële context en het succes van de nieuwe individuele levensverzekeringsproducten, met een minder hoog gewaarborgd rendement dan de "klassieke" producten, die jarenlang het maximum toegelaten rentepeil waarborgden.

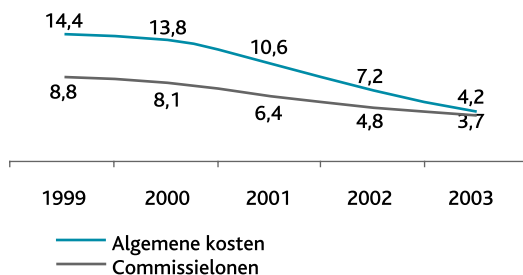
Premies (in miljoenen euro)



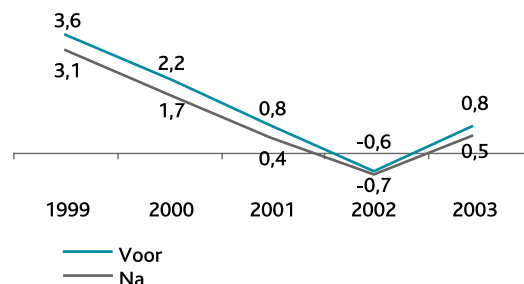
Gemiddelde technische voorzieningen (in miljoenen euro)



Commissielonen en algemene kosten (in % van de verdiende premies)



Bruto technisch-financiële saldi voor en na WD (in % van de voorzieningen leven)

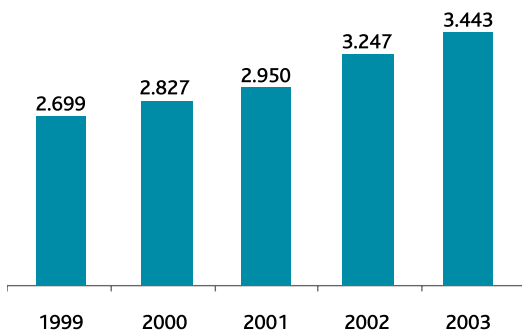


### 7.1.2. Leven Groep met gewaarborgde rentevoet (tak 21)

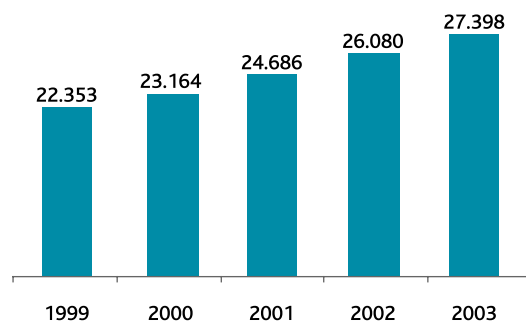
De resultaten van de groepsverzekeringsverrichtingen vertonen een ontwikkeling die erg vergelijkbaar is met die van de activiteiten "leven individueel". De financiële resultaten, uitgedrukt in procent van de technische voorzieningen, zijn beter dan in 2002, maar liggen nog ver onder de uitzonderlijke prestaties van 1999. Het aan de

technische voorzieningen toegekende rendement, 5,3%, klimt zo opnieuw boven de technische rentevoet van 4,75%. De resultaten van die verrichtingen noteren dus een bruto technisch-financieel saldo van 3,6% van de premies. De dotaties aan de winstdeelnemingen dalen van 0,4% in 2002 tot 0,3% van de technische voorzieningen in 2003. Ze liggen dubbel zo laag als in 1999.

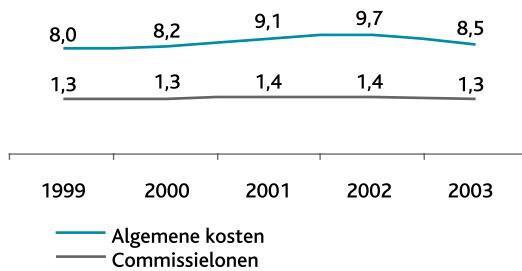
#### Premies (in miljoenen euro)



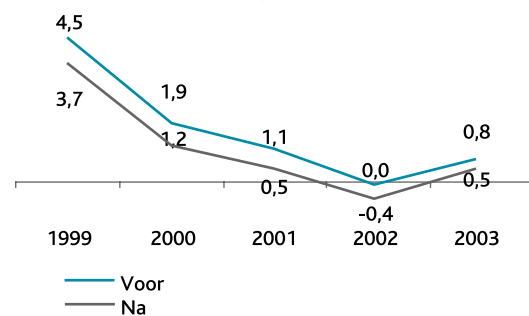
#### Gemiddelde technische voorzieningen (in miljoenen euro)



#### Commissielonen en algemene kosten (in % van de verdiende premies)



#### Bruto technisch-financiële saldi voor en na WD (in % van de voorzieningen leven)



## 7.2. Verzekeringen niet-leven

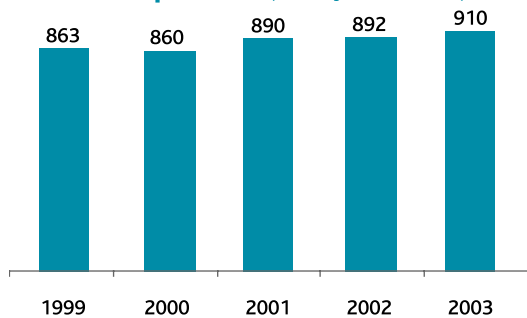
### 7.2.1. Arbeidsongevallen (Wet van 1971) moeten het hebben van de financiële opbrengsten

Ondanks de tariefverhogingsaanvragen beperkt de sterke daling van het incassogedeelte voor regularisaties over voorgaande boekjaren de totale stijging van de verdiende premies voor AO/wet van 1971.

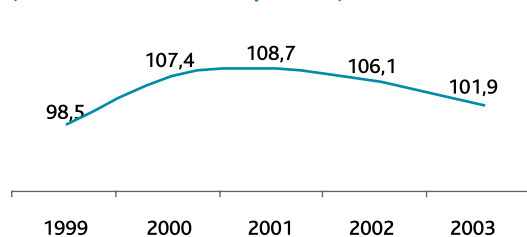
De algemene kosten en de commissielonen blijven op hetzelfde peil als vorig jaar, zodat de daling van het technisch tekort vooral te verklaren is door de vermindering van de schadelast en van de andere technische kosten.

De financiële opbrengsten, die tussen 2001 en 2002 zo'n vijftien procentpunten moesten prijsgeven, stijgen opnieuw, maar bereiken nog geenszins het historische peil van bijna 43% van de premies. Die verschillende factoren samen leiden tot een netto technisch-financieel saldo van 11,3%, tegenover 0% in 2002 en 14,1% in 2001.

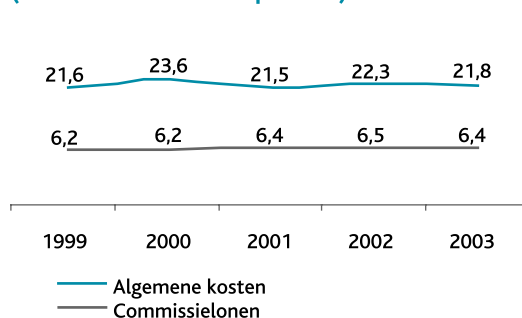
### AO Wet van 1971 Verdiende premies (in miljoenen euro)



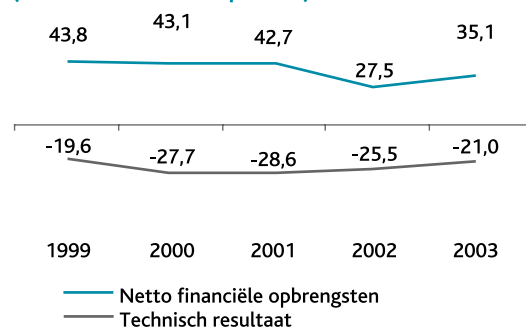
### Schadegevallen en technische lasten (in % van de verdiende premies)



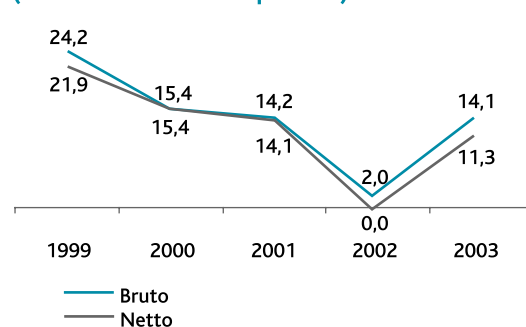
### Commissielonen en algemene kosten (in % van de verdiende premies)



### Technisch-financieel resultaat (in % van de verdiende premies)



### Technisch-financiële saldi (in % van de verdiende premies)

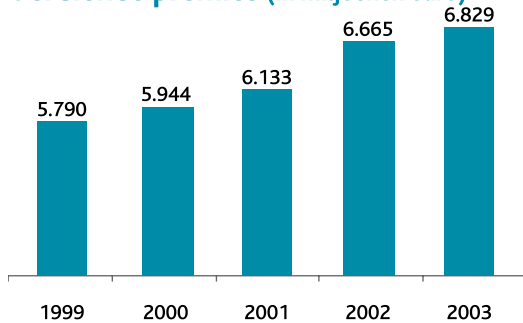


### 7.2.2. BOAR: schadelast verder teruggedrongen

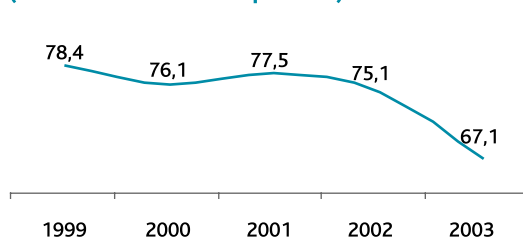
De slechte resultaten van 2002 hebben de ondernemingen aangespoord tot drastische maatregelen om het technisch tekort te beperken teneinde minder afhankelijk te zijn van hun financiële inkomsten. Die maatregelen hebben meer bepaald geleid tot een vermindering van de algemene kosten ter waarde van 1,5% van de premies, tot portefeuillesaneringen en tariefverhogingen. Dat het technische resultaat uit het rood klimt, is vooral te danken aan de forse daling van de schadelast en de technische kosten, van 75,1% tot 67,1% van de premies.

De aanhoudende daling van de financiële opbrengsten sinds eind 1999 is eindelijk tot stand gebracht dankzij het herstel van de financiële markten. Ze stijgen met 3 procentpunten tot 8,9%, wat echter nog beduidend lager is dan de resultaten die tot 2001 waargenomen werden. Het bruto technisch-financiële saldo van die verrichtingen stijgt dus eind 2003 tot 10,8% van de premies, nadat het eind 2002 nog -0,8% bedroeg.

#### BOAR Verdiende premies (in miljoenen euro)

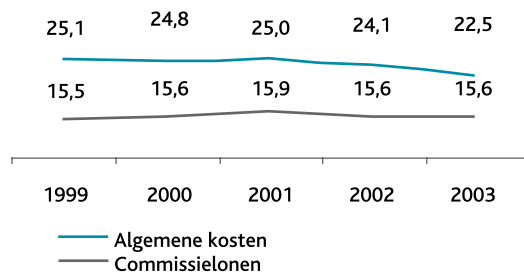


#### Schadegevallen en technische lasten (in % van de verdiende premies)

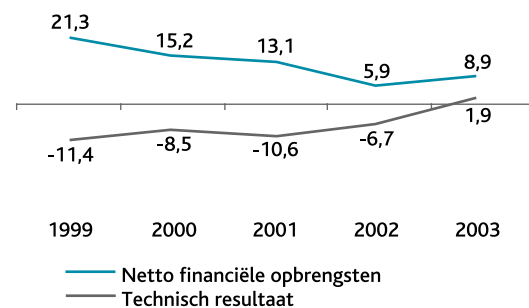


Rekening houdend met de stijging van de prijs van de afgestane herverzekering, bedraagt het netto technisch-financiële saldo van de BOAR-takken 6,2% van de verdiende premies, tegenover -2,8% het jaar voordien.

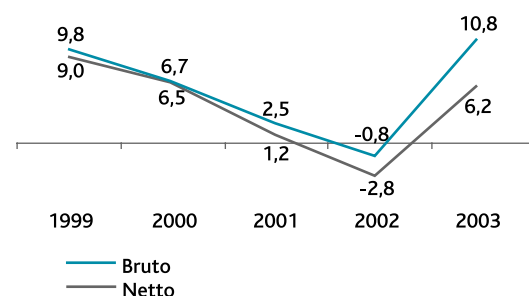
#### Commissielonen en algemene kosten (in % van de verdiende premies)



#### Technisch-financieel resultaat (in % van de verdiende premies)



#### Technisch-financiële saldi (in % van de verdiende premies)



## 8. Analyse van de belangrijkste BOAR-verrichtingen

### 8.1. Ongevallen: bestuurdersdekking in de lift

In 2003 neemt het incasso voor de tak ongevallen (uitgezonderd arbeidsongevallen) met 2,2% toe.

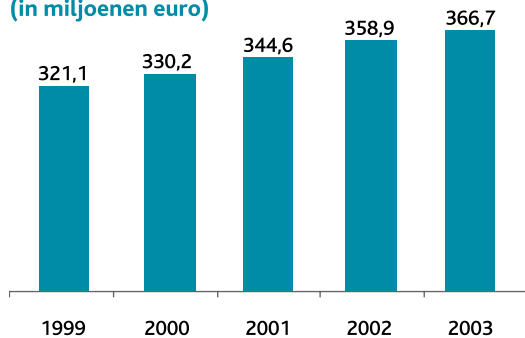
Met een toename van 5% in 2003 en 6,6% in 2002 groeit de bestuurdersdekking de laatste jaren sneller dan de totale tak ongevallen. Het zijn vooral de polissen die de geleden schade tot een zeker bedrag integraal dekken die aan populariteit winnen.

In vergelijking met 2002, dalen de uitkeringen voor de tak ongevallen in 2003 en nemen de voorzieningen minder sterk toe. Hierdoor daalt de schadelast (zonder interne kosten) in functie van de verdiende premies in 2003.

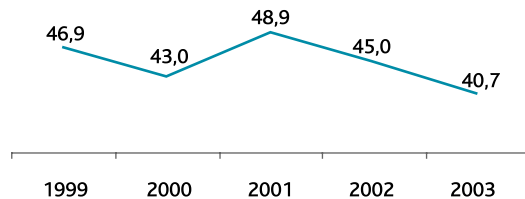
Voor de algemene individuele ongevallenverzekering bedraagt de schaderatio 57,9%, voor de andere ongevallenverzekeringen ligt de schaderatio niet hoger dan 42%.

Door de gunstige evolutie van de algemene kosten en commissielonen, stijgt het technisch saldo tot ruimschoots boven zijn niveau van de voorgaande jaren. Door de licht toegenomen beleggingsopbrengsten, bedraagt het bruto technisch-financieel saldo 34%. Hiermee wordt het resultaat van 1999 geëvenaard. In 1999 was dit resultaat te danken aan de uitzonderlijke beleggingsopbrengsten, maar in 2003 ligt het zeer positief technisch saldo aan de basis van dit resultaat.

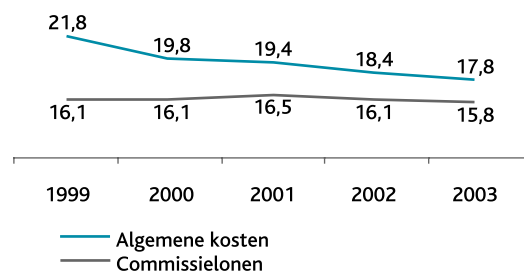
Premies en bijkomende kosten  
(in miljoenen euro)



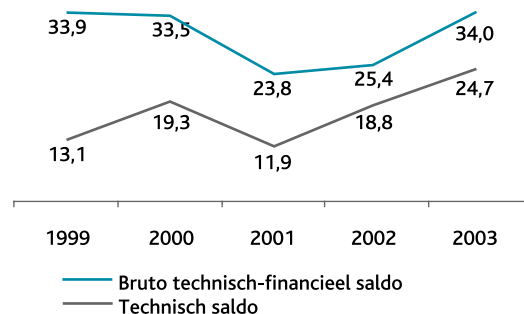
Schadelast in functie van de verdiende premies



Bedrijfsratio's in functie van de verdiende premies



Saldi in functie van de verdiende premies



#### Overzicht per product

	% incasso	Bruto technisch-financieel saldo in functie van de verdiende premies	
		2002	2003
Algemene individuele	23,7%	13,7%	19,6%
Verkeersindividuele	16,0%	30,3%	49,8%
Collectieve	50,6%	39,5%	34,2%
Andere	9,7%	14,5%	38,3%

## 8.2. Ziekte: hospitalisatieverzekeringen in het rood

In 2003 bedraagt de stijging van het incasso voor de tak ziekte 7,4%, wat ruimschoots boven het aangroepercentage van de overige schadeverzekeringen ligt. Gedurende de vijf laatste jaar nam het incasso voor deze tak zelfs met 45% toe, dankzij de populariteit van zowel de individuele als de collectieve hospitalisatieverzekering. Hun incasso steeg op vijf jaar tijd met respectievelijk 70% en 45%. De Belgen worden zich namelijk meer en meer bewust van het nut van een hospitalisatieverzekering, gezien de stijgende hospitalisatiekosten en het gelijkblijvende of afnemende deel van de tussenkomst vanuit de sociale zekerheid hierin.

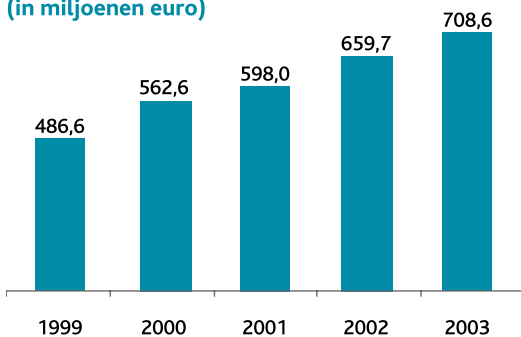
De schadelast (zonder interne kosten en voorzieningen voor vergrijzing) in functie van de verdiende premies stijgt in 2003 opnieuw, door toedoen van de stijging van de uitkeringen in de collectieve hospitalisatieverzekering.

Het technisch saldo in functie van de verdiende premies kent een terugval van 3,7 procentpunten in 2003. De beleggingsopbrengsten volstaan de laatste jaren lang niet om de tak in evenwicht te brengen.

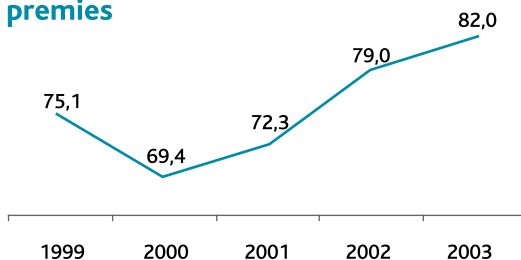
De individuele verzekering gewaarborgd inkomen vertoont in 2003, na een reeks winstgevend jaren, een tekort van bijna 8% van de verdiende premies. Dit tekort vindt zijn oorsprong in het optrekken van de vergrijzingsreserves.

De stijgende hospitalisatiekosten veroorzaken in 2003 tekorten van 5% in de individuele en 23,8% in de

### Premies en bijkomende kosten (in miljoenen euro)



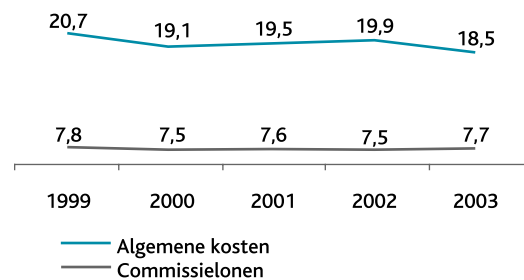
### Schadelast in functie van de verdiende premies



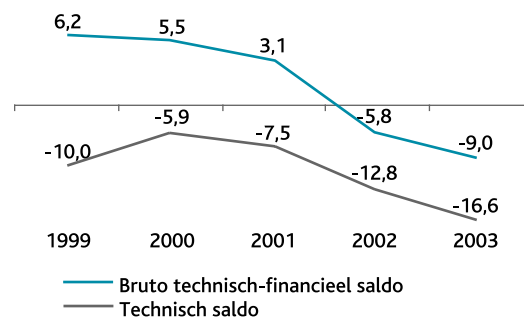
collectieve hospitalisatieverzekering, de twee belangrijkste bestanddelen van de tak "Ziekte". Als in 2003 een transfer van premies en voorzieningen tussen deze producten geneutraliseerd wordt, zijn de resultaten van 2003 voor deze producten echter vergelijkbaar met deze van 2002, wat betekent: ontoereikend.

Een mogelijkheid om de rendabiliteit van de hospitalisatieverzekeringen te vrijwaren, is een indexering van de premies met een index die de evolutie van de hospitalisatiekosten op een correcte manier meet.

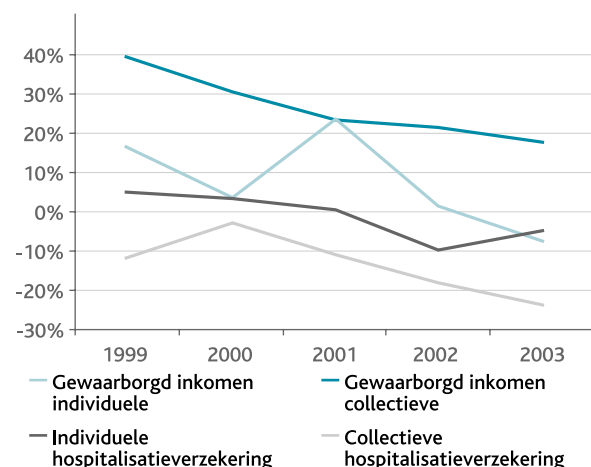
### Bedrijfsratio's in functie van de verdiende premies



### Saldi in functie van de verdiende premies



### Bruto technisch-financieel saldo in functie van de verdiende premies



### 8.3. Voertuigcasco: weer rendabel dankzij gunstig schadeverloop

Het incasso voor de tak voertuigcasco stijgt in 2003 met 3,6%. Deze toename is hoofdzakelijk toe te schrijven aan de categorie toerisme en zaken.

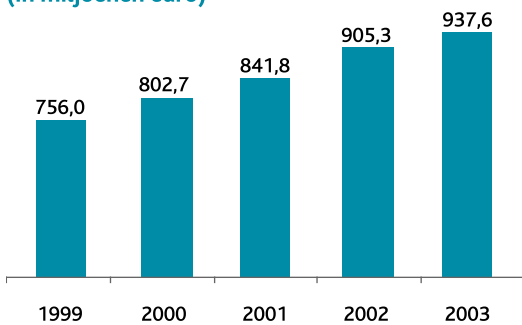
Volgens een steekproef van 70% van de markt stijgt de gemiddelde premie casco toerisme en zaken in 2003 met 2,5%, van 356 naar 365 euro. Dit stemt overeen met de toename van de Assuralia-index van de herstellings c.q. vervangingskosten.

Door meer aandacht voor verkeersveiligheid en dankzij de uitzonderlijk gunstige weersomstandigheden daalde het aantal ongevallen in 2003. Daarnaast verminderde ook het aantal voertuigdiefstallen, wat leidt tot een lagere schadelast.

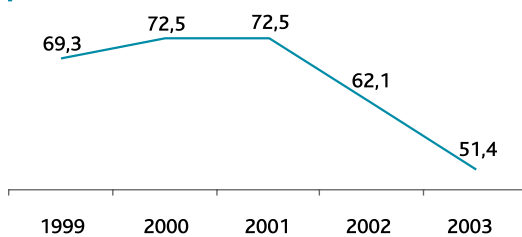
Daardoor stijgt het technische saldo vanuit zijn evenwichtspositie tot 13,3%. Aangezien de schadegevallen in deze tak vrij snel geregeld zijn, blijven de beleggingsopbrengsten beperkt. In 2003 is het bruto technisch-financieel saldo gelijk aan 16,0% van de verdiende premies. Een welkome kentering, in een branche die traditioneel een zorgenkind van de sector was.

Voor de producten "materiële schade toerisme en zaken" en "materiële schade vervoer van zaken <= 3,5 T", die al enige jaren verlieslatend waren, wordt er in 2003, dankzij de daling van het aantal ongevallen, een positief resultaat genoteerd.

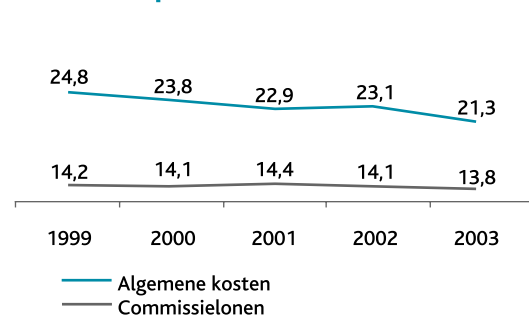
#### Premies en bijkomende kosten (in miljoenen euro)



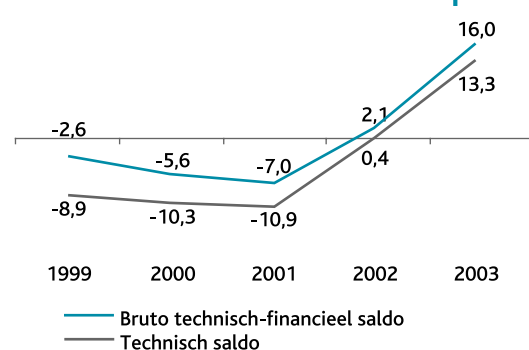
#### Schadelast in functie van de verdiende premies



#### Bedrijfsratio's in functie van de verdiende premies



#### Saldi in functie van de verdiende premies



#### Overzicht per categorie

#### Overzicht per categorie

	% incasso	Bruto technisch-financieel saldo in functie van de verdiende premies voor 2003		
		Materiële schade	Diefstal	Andere
Toerisme en zaken	83,9%	3,7%	41,0%	33,3%
Vervoer van zaken MTM <= 3,5 T	7,3%	2,5%	26,5%	33,9%
Vervoer van zaken MTM > 3,5 T	7,5%	21,6%	54,5%	36,6%



### 8.4. Brand: winstherstel door uitblijven van rampen

Gedurende de vier laatste jaren nam het incasso voor de tak brand en andere schade aan goederen met meer dan 20% toe. In 2003 bedraagt de stijging 6,7%.

Voor de categorie woningen blijft de toename in 2003 echter beperkt tot 3,8%. Voor deze categorie stijgt de gemiddelde premie, gedefinieerd als het incasso gedeeld door het aantal risico's, met 2,9% van 147 euro in 2002 naar 151 euro in 2003, wat iets hoger is dan de toename van de ABEX-index (1,8%).

Voor de ondernemingen eenvoudige risico's neemt het incasso met 7,3% toe en voor de ondernemingen speciale risico's zelfs met 17,9%. Deze toenames vloeien voort uit tariefverhogingen, waarmee gestart werd in 2001 - 2002,

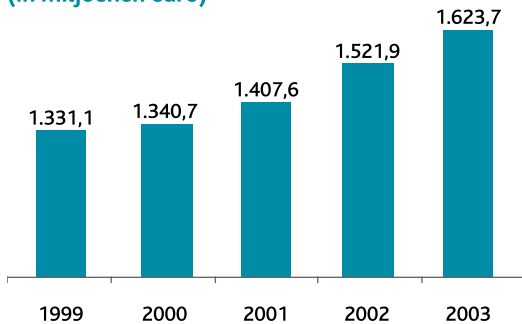
ten gevolge van de strengere voorwaarden van de herverzekeraars en de slechte resultaten voor deze marktsegmenten in de voorgaande jaren.

In 2002 was de stijging van de schadelast in de eerste plaats veroorzaakt door de storm van oktober 2002. Door de toename van het incasso en het uitblijven van grote schadegevallen in 2003 daalt zij met 21 procentpunten tot 38,6%.

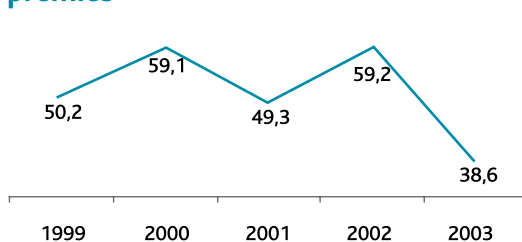
Voor het product "alle bouwplaatsrisico's" bedraagt de schaderatio 98%, voor alle andere producten bedraagt de schadelast minder dan 60% van de verdiende premies. Door het aanleggen van voorzieningen voor egalisatie stijgt het technisch saldo in 2003 slechts met 18 procentpunten, maar wordt toch ruimschoots positief.

Enkel de producten "brand en aanverwante gevaren, elektriciteit" voor de ondernemingen eenvoudige risico's en "alle bouwplaatsrisico's" blijven verlieslatend.

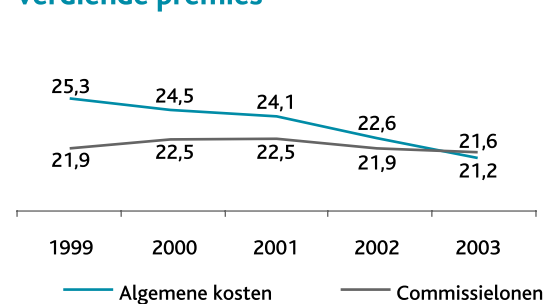
#### Premies en bijkomende kosten (in miljoenen euro)



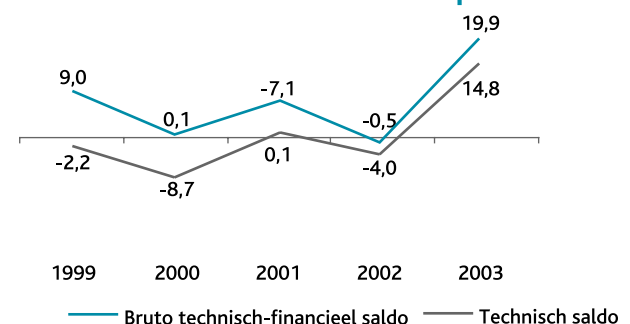
#### Schadelast in functie van de verdiende premies



#### Bedrijfsratio's in functie van de verdiende premies



#### Saldi in functie van de verdiende premies



#### Overzicht per categorie

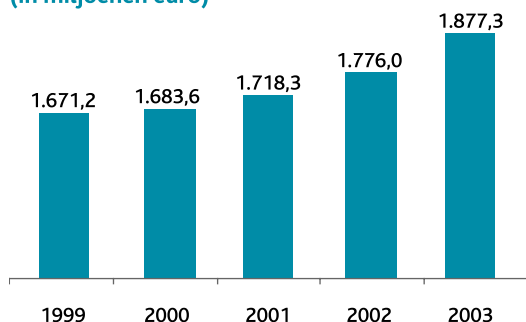
	% incasso	Bruto technisch-financieel saldo in functie van de verdiende premies	
		2002	2003
<b>Eenvoudige risico's</b>			
Woningen	55,2%	-1,6%	17,0%
Landbouwrisko's	2,7%	-6,5%	13,8%
Ondernemingen	14,1%	-3,5%	7,7%
Andere	5,1%	-7,9%	24,2%
<b>Speciale risico's</b>			
Alles, behalve technische verzekeringen	17,4%	10,3%	39,7%
Technische verzekeringen	5,5%	6,0%	13,3%

## 8.5. BA motorrijtuigen: personenwagens uit de rode cijfers

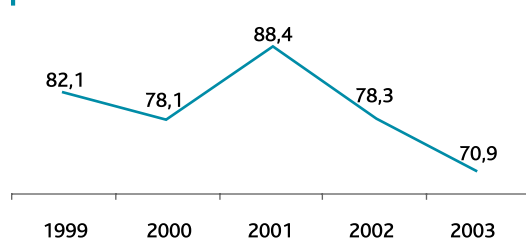
In de periode 1999 – 2001 nam de omzet in de tak motorrijtuigen slechts toe met 2,8%. Intussen groeide het voertuigpark sterker, nam de schadelast toe en zakten de financiële inkomsten. Daarom waren de ondernemingen verplicht om aan de minister van Economie tariefverhogingen aan te vragen die in de categorieën "toerisme en zaken" en "tweewielers" merkbaar zijn: het incasso stijgt met 9,3%.

De kostprijs van de schadegevallen stijgt in de periode 2001 - 2003 met 5,9%. Door de aandacht voor verkeersveiligheid en door de uitzonderlijk gunstige weersomstandigheden in 2003 daalde echter de schadefrequentie. Tezamen met de stijging van het incasso leidde dit tot een daling van de schadelast voor de hele branche, hoewel de schaderatio in 2003 meer bedraagt dan 90 % voor de categorieën "autobussen en autocars", "taxi's en huurrijtuigen" en "vervoer van zaken MTM > 3,5T".

### Premies en bijkomende kosten (in miljoenen euro)



### Schadelast in functie van de verdiende premies



### Overzicht per categorie

	% incasso	Bruto technisch-financieel saldo in functie van de verdiende premies	
		2002	2003
Toerisme en zaken	77,4%	-5,6%	8,1%
Tweewielers	3,5%	-2,6%	28,9%
Vervoer zaken MTM ≤ 3,5 T	8,6%	-19,3%	-4,7%
Vervoer zaken MTM > 3,5 T	9,4%	-24,6%	-14,7%

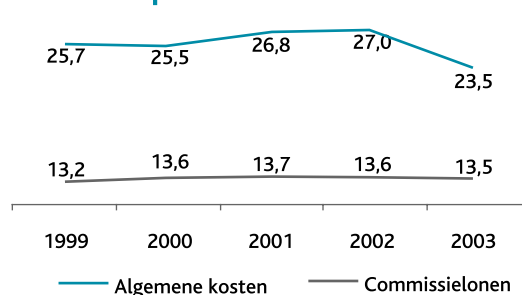
Naast de gunstige evolutie van de schadelast hebben ook de dalende algemene kosten een positieve invloed. In combinatie met de toenemende beleggingsopbrengsten geeft dit een batig bruto technisch-financieel saldo.

Voor de personenwagens, waar de tariefverhogingen de gemiddelde premie met 6,8 % hadden verhoogd, heeft de positieve ontwikkeling zich begin 2004 vertaald in een scherpere concurrentie voor de betere risico's, met name via gunstige aanpassingen voor de goede bestuurders in de bonus malus systemen.

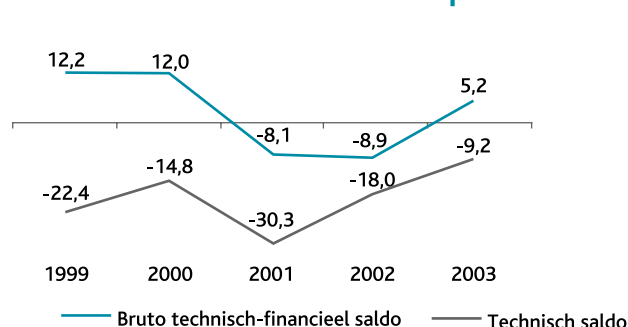
Voor de categorie "vervoer van zaken MTM ≤ 3,5 T" werden er inmiddels ook meerdere aanvragen tot tariefverhoging ingediend.

De overige categorieën blijven echter kampen met aanzienlijke tekorten: ook hier zullen de nodige tariefverhogingen moeten doorgevoerd worden.

### Bedrijfsratio's in functie van de verdiende premies



### Saldi in functie van de verdiende premies

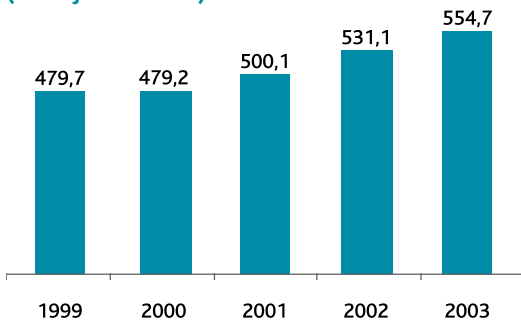


### 8.6. Algemene BA: rendabiliteit nog niet hersteld

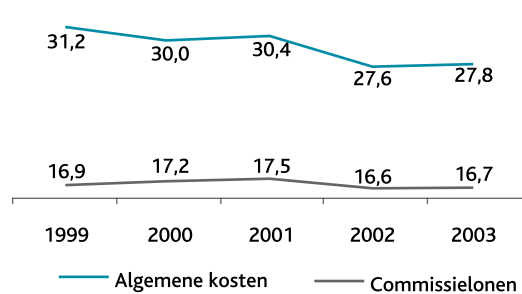
Het incasso voor de tak algemene BA neemt in 2003 toe met 4,4%. Voor de onderliggende producten is de evolutie echter sterk verschillend : zo is er sprake van een daling in "BA exploitatie en na levering" met 3,2% terwijl het incasso van de "BA beroepen" toeneemt met 26%. Verschuiving van contracten door concurrentie en sanering van portefeuilles spelen mee in deze evoluties. Voor de "BA privé leven" stijgt het incasso met 5,4%. Deze evolutie wordt verklaard door een toename van 2% van de contracten en van 3% van de gemiddelde premie, wat ongeveer twee maal de toename van de index der consumptieprijzen in dezelfde periode is. De schadelast (zonder interne kosten en voorzieningen voor egalisatie) in functie van de verdiende premies daalt lichtjes in 2003 voor de algemene BA en bedraagt 71,4%. De algemene BA omvat een aantal verzekeringsproducten met een lange afwikkelingsperiode van de schadelast. Het uiteindelijke resultaat van deze verzekeringsactiviteiten is bijgevolg sterk afhankelijk van de beleggingsopbrengsten. Eind jaren negentig bedroegen zij nog bijna 45% van de

verdiende premies. In de periode 2000 – 2002 namen ze sterk af en bedroegen slechts 12% van de verdiende premies in 2002. Dankzij de gunstigere economische situatie in 2003 namen zij opnieuw lichtjes toe, maar onvoldoende om de tak in evenwicht te brengen. Voor de categorieën "BA exploitatie en na levering" en "BA beroepen" verbetert de schaderatio in 2003, terwijl voor de categorieën "BA privé leven" en "Andere BA" een verslechtering genoteerd wordt. Voor het product "BA privé leven" stijgen in 2003 de uitkeringen en nemen de voorzieningen sterker toe dan in 2002. Dankzij de hogere beleggingsopbrengsten blijft het resultaat positief. Gezien de toenames van de voorzieningen in 2003 minder groot zijn dan in 2002 en gezien de gunstige evolutie van de beleggingsopbrengsten, verbeteren de resultaten voor de "BA exploitatie en na levering" en de "BA beroepen". Voor de "BA publieke inrichtingen" zijn de zeer gunstige resultaten te danken aan het uitblijven van zware schadegevallen. De verliezen in de "Andere BA" worden veroorzaakt door het optrekken van de voorzieningen door enkele belangrijke marktspelers.

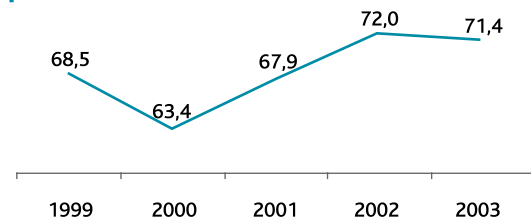
#### Premies en bijkomende kosten (in miljoenen euro)



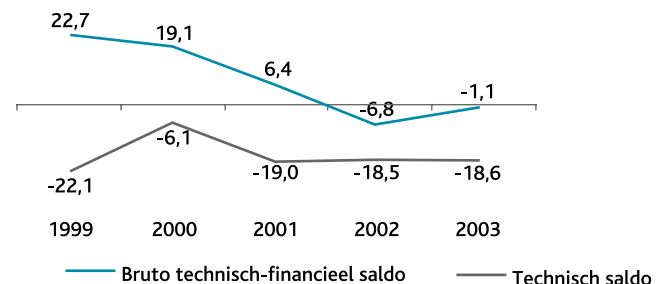
#### Bedrijfsratio's in functie van de verdiende premies



#### Schadelast in functie van de verdiende premies



#### Saldi in functie van de verdiende premies



#### Overzicht per product

	% incasso	Bruto technisch-financieel saldo in functie van de verdiende premies	
		2002	2003
A privé leven	24,0%	7,0%	3,3%
BA exploitatie en na levering	48,0%	-9,2%	0,6%
BA beroepsleven	21,1%	-29,4%	-4,5%
BA publieke inrichtingen	1,6%	48,9%	48,9%
Andere BA	5,3%	-6,6%	-40,5%

## 8.7. Rechtsbijstand: sanering nodig in "familiale" portefeuille

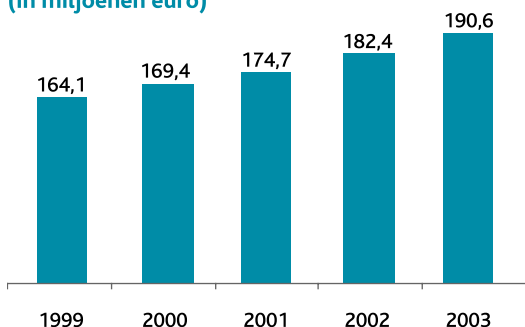
### Rechtsbijstand voertuigen

Het incasso voor de rechtsbijstand voertuigen stijgt in 2003 verder met 4,5%. Een gedeelte van deze toename betreft premieverhogingen om tegemoet te komen aan de sterk afgenomen beleggingsopbrengsten gedurende de laatste jaren.

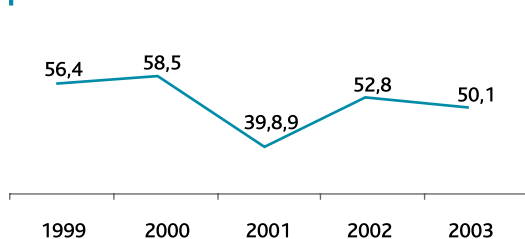
De gunstige resultaten in 2001 waren het gevolg van een herschikking van de voorzieningen binnen enkele ondernemingen. Indien men abstractie maakt van deze ondernemingen bekomt men voor dat jaar resultaten, die veel meer in de lijn van de verwachtingen liggen en als vergelijkingspunt kunnen dienen voor de resultaten van de volgende jaren.

Dankzij de verbetering van het technisch saldo over de afgelopen jaren en de lichte toename van de beleggingsopbrengsten in 2003 wordt rechtsbijstand voertuigen opnieuw winstgevend in 2003.

### Premies en bijkomende kosten (in miljoenen euro)



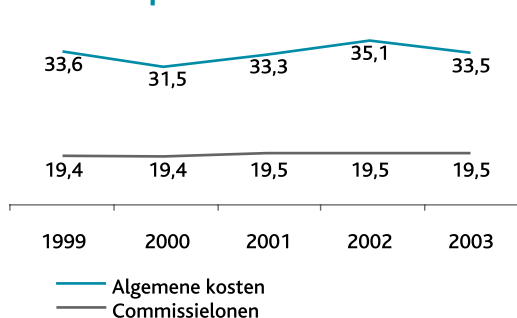
### Schadelast in functie van de verdiende premies



### Andere rechtsbijstand

In 2003 neemt het incasso voor de rechtsbijstand andere dan voertuigen met 12,8% toe. Deze verhoging vloeit voort, enerzijds, uit premieverhogingen en, anderzijds, uit een toename van het aantal contracten. Dankzij een daling van de uitkeringen neemt de schadelast in 2003 af tot 80,8% van de verdiende premies en verbetert het technisch saldo tot -36,6% van de premies. Hoewel de beleggingsopbrengsten opnieuw lichtjes toenemen, vertoont het bruto technisch-financieel saldo in 2003 nog steeds een aanzienlijk tekort, zijnde 21,7% van de verdiende premies. Hierbij dient echter opgemerkt te worden dat het uiteindelijke resultaat jaar na jaar verbetert sinds 2001. De tekorten van de laatste jaren zijn in eerste instantie afkomstig van de rechtsbijstand gekoppeld aan de polissen BA privé-leven. Assuralia rekende uit dat de zuivere premie voor dit product zo'n 11 euro bedraagt, terwijl er op de markt commerciële premies tussen 7 en 14 euro worden gevraagd. Gezien de resultaten dringen premieverhogingen, die gepland zijn of reeds doorgevoerd worden, zich in deze tak op.

### Bedrijfsratio's in functie van de verdiende premies



### Saldi in functie van de verdiende premies

